

K 211 / 13

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY

SENÁT

13. funkční období

K 211 / 13

**Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě,
Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a
Výboru regionů o směřování k budoucnosti bez azbestu:
evropský přístup k řešení zdravotních rizik spojených s
azbestem**

(99. týden)

2022

Brusel 29. září 2022
(OR. en)

12906/22

SOC 529
EMPL 362
SAN 534
ENV 937
ENER 474

PRŮVODNÍ POZNÁMKA

Odesílatel:	Martine DEPREZOVÁ, ředitelka, za generální tajemnici Evropské komise
Datum přijetí:	29. září 2022
Příjemce:	Generální sekretariát Rady
Č. dok. Komise:	COM(2022) 488 final
Předmět:	SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ o směřování k budoucnosti bez azbestu: evropský přístup k řešení zdravotních rizik spojených s azbestem

Delegace naleznou v příloze dokument COM(2022) 488 final.

Příloha: COM(2022) 488 final

EVROPSKÁ
KOMISE

V Bruselu dne 28.9.2022
COM(2022) 488 final

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

**o směřování k budoucnosti bez azbestu: evropský přístup k řešení zdravotních rizik
spojených s azbestem**

1. ÚVOD

Azbest je vysoce nebezpečná karcinogenní látka¹. Je známo, že expozice azbestu v životním prostředí a na pracovišti přispívá k vysokému výskytu případů nádorových onemocnění v Evropě a způsobuje mnoho úmrtí, kterým lze předejít. V EU je 78 % případů nádorových onemocnění uznáno za nádorová onemocnění z povolání a 88 % případů rakoviny plic jako nemoci z povolání souvisí s azbestem². **V roce 2019 si expozice azbestu na pracovišti vyžádala v EU-27 více než 70 000 životů³.** Ačkoli byla důvodem především dřívější expozice při práci, potvrzuje to závažné důsledky expozice azbestu.

Během posledních 40 let EU podnikla kroky, jimiž omezila a posléze zakázala veškeré používání azbestu. V letech 1983⁴ až 1985⁵ omezila používání šesti typů azbestových vláken. V roce 1991 EU zakázala uvádění pěti z těchto typů na trh a jejich používání⁶ a také používání chrysotilového azbestu ve výrobcích hojně používaných mimo jiné ve stavebnictví⁷. V roce 1999 zakázala všech šest typů azbestových vláken⁸, přičemž zákaz azbestu v EU vstoupil v platnost v roce 2005. Tento zákaz se vztahuje na zboží vyrobené v EU i na zboží dovážené do EU⁹.

Boj proti rakovině je prioritou EU. Komise se zavázala účinně snižovat expozici karcinogenním látkám, jako je azbest, v rámci Evropského plánu boje proti rakovině¹⁰ a akčního plánu pro nulové znečištění¹¹. Vzhledem k tomu, že azbest se stále nachází v mnoha budovách, včetně soukromých domů, je k řešení tohoto problému zapotřebí komplexní a integrovaný přístup v několika oblastech politiky. Přijetí dalších opatření k řízení rizik

¹ <https://monographs.iarc.who.int/wp-content/uploads/2018/06/mono100C-11.pdf>

² [WHO/ILO Joint Estimates of the Work-related Burden of Disease and Injury \(Společné odhady WHO/MOP týkající se nemocí z povolání a pracovních úrazů\).](#)

³ Lassen, C. a Christens, F. (COWI); Vencovska, J.; Vencovsky, D. a Garrett, S. (RPA), Schnekider, K. a Dilger, M. (FoBiG). 2021. *Study on collecting information on substances with the view to analysing the health, socio-economic and environmental impacts in connection with possible amendments of Directive 98/24/EC (Chemical Agents) and Directive 2009/148/EC (Asbestos). Final report for asbestos.* (Studie o shromažďování informací o látkách za účelem analýzy zdravotních, socioekonomických a environmentálních dopadů v souvislosti s možnými změnami směrnice 98/24/ES (chemické činitele) a směrnice 2009/148/ES (azbest). Závěrečná zpráva o azbestu.). Údaje z databáze studie *Global Burden of Diseases, Injuries, and Risk Factors Study (GBD) 2019* (Studie o celosvětové zátěži nemocí, úrazů a rizikových faktorů za rok 2019).

⁴ Omezení používání krocidolitu směrnicí Rady 83/478, kterou se zavádějí omezení týkající se azbestu do směrnice 76/769/EHS, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:31987L0217&from=CS> a <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:31976L0769&from=cs>

⁵ Omezení používání chrysotilu, amositu, antofylitu, aktinolitů a tremolitů v hračkách, výrobcích určených k nástřiku nebo ve formě prášku, izolačních zařízeních, barvách a lacích, směrnice 85/610/EHS, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:31985L0610&from=CS>

⁶ Krocidolit, amosit, antofylit, aktinolit a tremolit.

⁷ Některá zařízení, barvy a laky, filtry pro kapaliny, materiály pro povrch vozovek, plniva a těsnicí materiály, izolační nebo zvukotěsné materiály s nízkou hustotou, vzduchové filtry a filtry na plyn, podlahy pro plastové podlahové krytiny a obklady stěn, textilie (s dočasnou výjimkou pro membrány) a střešní lepenka.

⁸ Směrnice 1999/77/ES s lhůtou pro provedení do 1. ledna 2005, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:31999L0077&from=CS>

⁹ Kontroly výrobků dovážených do EU, pokud jde o jejich soulad s nařízením REACH, se řídí nařízením 2019/1020 o doozoru nad trhem a souladu výrobků s předpisy, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R1020&from=CS>

¹⁰ COM(2021) 44 final, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8dec84ce-66df-11eb-aeb5-01aa75ed71a1.0014.02/DOC_1&format=PDF

¹¹ COM(2021) 400 final, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a1c34a56-b314-11eb-8aca-01aa75ed71a1.0022.02/DOC_1&format=PDF

vyplývajících z expozice azbestu ochrání lidi před nemocemi, zvýší kvalitu života a pomůže posílit evropskou zdravotní unii.

Další ochrana obyvatelstva před expozicí azbestu je obzvláště důležitá v době, kdy EU zavádí Zelenou dohodu pro Evropu, která chce mimo jiné zvýšit míru renovací budov. Na budovy připadá 36 % emisí skleníkových plynů souvisejících s energetikou. Protože se odhaduje, že v roce 2050 bude stále stát více než 85 % stávajících budov, budou renovace zvyšující energetickou účinnost zásadní pro dosažení cílů Zelené dohody pro Evropu¹². V této souvislosti si strategie „renovační vlna“¹³ klade za cíl zdvojnásobit do roku 2030 roční míru energetických renovací. Specializované renovační práce ke snížení spotřeby energie mohou zlepšovat zdraví a životní podmínky obyvatel, zvyšovat kvalitu ovzduší, zmírňovat energetickou chudobu a podporovat sociální začleňování. Mohou také zvyšovat dlouhodobou hodnotu nemovitostí, vytvářet pracovní místa a vést k investicím, které jsou často úzce spjaty s místními dodavatelskými řetězci. Jelikož však byl azbest použit při stavbě mnoha budov s vysokou energetickou náročností, mohlo by urychlení míry renovací budov také významně zvýšit počet osob vystavených zdravotním rizikům spojeným s azbestem, protože azbest vyskytující se v budovách by se mohl během renovačních prací uvolňovat. Očekává se, že počet exponovaných pracovníků, který v současnosti činí 4,1–7,3 milionu, se bude v příštích 10 letech zvyšovat o 4 % ročně¹⁴.

V říjnu 2021 přijal Evropský parlament usnesení¹⁵, v němž vyzývá k vytvoření evropské strategie pro odstranění veškerého azbestu. Parlament v něm vyzval k dalším opatřením EU pro ochranu pracovníků a občanů před zdravotními riziky spojenými s expozicí azbestu, zejména v souvislosti s transformací energetiky. Evropský hospodářský a sociální výbor rovněž vyzval k odstranění veškerého azbestu¹⁶, přičemž zdůraznil, že práce v oblasti energetických renovací vytvářejí synergie s odstraňováním škodlivých látek¹⁷. Doporučení občanů v rámci Konference o budoucnosti Evropy rovněž zdůraznila význam spravedlivých pracovních podmínek, zejména pokud jde o revizi směrnice o expozici azbestu při práci, a celostního přístupu ke zdraví¹⁸.

Za účelem ochrany lidského zdraví a životního prostředí je třeba k azbestu zaujmout evropský přístup, zejména při provádění Zelené dohody pro Evropu a Evropského plánu boje proti rakovině. V zájmu dosažení tohoto cíle předkládá toto sdělení přístup založený na životním cyklu, který se opírá o všeobecný cíl v oblasti veřejného zdraví. Zahrnuje opatření, která jsou nutná k identifikaci azbestu nacházejícího se v budovách a k evidenci těchto informací, k zajištění jeho bezpečného odstranění nebo případného zpracování a ke zpracování

¹² https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0010.02/DOC_1&format=PDF

¹³ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:0638aa1d-0f02-11eb-bc07-01aa75ed71a1.0004.02/DOC_1&format=PDF

¹⁴ Na základě stávajících oznámení, rostoucího množství odpadu obsahujícího azbest, počtu certifikovaných pracovníků a životnosti materiálů z azbestocementu (70–80 % azbestu v EU). Zdroj: Externí studie RPA (2021), viz poznámka pod čarou č. 3.

¹⁵ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0427_CS.html

¹⁶ <https://www.eesc.europa.eu/cs/our-work/opinions-information-reports/opinions/freeing-eu-asbestos#:~:text=The%20EESC%20encourages%20the%20EU%20to%20work%20with,States%20should%20be%20encouraged%20to%20develop%20such%20registers>

¹⁷ <https://www.eesc.europa.eu/cs/our-work/opinions-information-reports/opinions/working-asbestos-energy-renovation-own-initiative-opinion>

¹⁸ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:849c105d-f09b-11ec-a534-01aa75ed71a1.0011.02/DOC_2&format=PDF

odpadů obsahujících azbest, přičemž současně maximalizují ochranu zaměstnanců a zajišťují odpovídající kontrolu onemocnění souvisejících s azbestem. Toto sdělení staví EU do pozice mezinárodního lídra v boji proti rizikům spojeným s azbestem. Upozorňuje také na finanční prostředky EU, které jsou k dispozici pro účely bezpečného odstraňování azbestu na celostátní, regionální a místní úrovni na základě již existujících nebo plánovaných programů. Přijatá opatření rovněž mají přispět k dosažení cílů udržitelného rozvoje¹⁹.

2. PODPORA OBĚTÍ: ZLEPŠENÍ DIAGNOSTIKY A LÉČBY ONEMOCNĚNÍ SOUVISEJÍCÍCH S AZBESTEM

Silná a ambiciózní politika týkající se azbestu by znamenala významný přínos pro lidské zdraví a kvalitu života. Expozice azbestu může způsobit onemocnění, jako je mezoteliom²⁰, azbestóza a rakovina plic. Nádorová onemocnění způsobená azbestem jsou závažná a vykazují nízkou míru přežití. Mezoteliom se nedá vyléčit a pacienti mají průměrnou naději dožití 4 až 18 měsíců²¹. Expozice azbestu způsobuje 92 % všech případů mezoteliomu²². U rakoviny plic, která je druhou nejčastěji diagnostikovanou formou nádorového onemocnění u mužů a třetí u žen, je ve srovnání s jinými běžnými typy nádorových onemocnění po stanovení diagnózy poměrně nízká míra přežití²³.

Onemocnění související s azbestem mají dlouhou dobu latence. Vzhledem k tomu, že první příznaky nemoci se mohou projevit v průměru až po 30 letech od okamžiku expozice, očekává se, že k úmrtím a onemocněním souvisejícím s expozicí azbestu, ke které došlo před zákazem v roce 2005, bude docházet až do konce 20. a 30. let tohoto století.

Screening a včasná diagnóza jsou základem prevence nádorových onemocnění. V rámci Evropského plánu boje proti rakovině se Komise zavázala předložit nový Program EU pro onkologický screening²⁴, který má členským státům pomoci zlepšit přístup k včasné diagnóze. Klíčovým prvkem tohoto nového programu je návrh Komise²⁵ na aktualizaci doporučení Rady z roku 2003 ohledně onkologického screeningu, který zahrnuje rozšíření plošného screeningu na rakovinu plic. Kromě toho bude tento program podporovat Evropská iniciativa pro onkologické zobrazování. Iniciativa bude vycházet z „atlasu“ snímků a dat týkajících se nádorových onemocnění a z nových nástrojů, jako je vysoce výkonná výpočetní technika a umělá inteligence, a vytvoří ekosystém pro vývoj nových screeningových metod a algoritmů. Investice do screeningu a včasné diagnózy mohou obětem expozice azbestu významně pomoci, protože rychlá diagnóza a léčba zmírní následky onemocnění souvisejících s azbestem, a to i v případě nádorových onemocnění. Kromě toho se několik klíčových opatření v rámci plánu boje proti rakovině zaměřuje na optimalizaci diagnostiky, léčby a péče o onkologické pacienty,

¹⁹ Mezi konkrétní cíle udržitelného rozvoje patří zdraví a kvalitní život (cíl č. 3), důstojná práce a ekonomický růst (cíl č. 8), průmysl, inovace a infrastruktura (cíl č. 9) a odpovědná výroba a spotřeba (cíl č. 12).

²⁰ Mezoteliom je typ rakoviny, která vzniká z tenké vrstvy tkáně, jež pokrývá četné vnitřní orgány (tzv. mezotel).

²¹ Burgers J.A., Damhuis R.A. *Prognostic factors in malignant mesothelioma. Lung Cancer* (Prognostické faktory u maligního mezoteliomu. Rakovina plic). Srpen 2004; 45, dodatek 1, s. 49–54. doi: 10.1016/j.lungcan.2004.04.012. PMID: 15261434.

²² [Evropská statistika nemocí z povolání – experimentální statistika – Eurostat \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&code=sdg-3-8.2&plugin=1).

²³ [Stručný pohled na zdraví: Evropa 2020 – cyklus „Zdravotní stav populace v EU“.](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&code=sdg-3-8.2&plugin=1)

²⁴ Viz poznámka pod čarou č. 10.

²⁵ [Návrh doporučení Rady o posílení prevence prostřednictvím včasného odhalení: nový přístup k onkologickému screeningu, kterým se nahrazuje doporučení Rady 2003/878/ES \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&code=sdg-3-8.2&plugin=1) ze dne 20. září 2022.

včetně složitých nádorových onemocnění se špatnou prognózou, jako jsou například druhy nádorových onemocnění způsobené expozicí azbestu. Například zřízení sítě EU, která propojí uznávaná národní komplexní onkologická centra ve všech členských státech, zlepší přístup ke kvalitní diagnostice a péči, iniciativa „Diagnostika a léčba rakoviny pro všechny“ zlepší přístup k inovativní léčbě nádorových onemocnění a „mezioborový vzdělávací program“ zaměřený na onkologii, chirurgii, radiologii a ošetrovatelskou péči zlepší dovednosti pracovníků v oblasti onkologické péče.

Riziko expozice azbestu je nejvyšší v pracovním prostředí. V roce 2016 bylo v EU-27 odhadem 66 808 úmrtí způsobeno dřívější expozicí azbestu na pracovišti²⁶. V roce 2019 se tento počet zvýšil na 71 750²⁷. Aby tito pracovníci získali přístup k příslušným systémům odškodnění, je třeba uznat onemocnění související s azbestem jako nemoci z povolání. Jelikož Smlouva neumožňuje Komisi navrhnout právně závazný nástroj v této oblasti, je hlavním základem pro podporu uznávání nemocí z povolání na úrovni EU doporučení Komise 2003/670/ES²⁸. Toto doporučení se v současné době vztahuje na nádorová onemocnění a další nemoci způsobené expozicí azbestu na pracovišti. Komise bude s tripartitním Poradním výborem pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci konzultovat potřebu jeho aktualizace s ohledem na nejnovější vědecké poznatky²⁹.

Komise si stanovila tyto úkoly:

- zahájit Evropskou iniciativu pro onkologické zobrazování (2022),
- konzultovat tripartitní Poradní výbor pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci ohledně potřeby aktualizovat doporučení Komise týkající se evropského seznamu nemocí z povolání zahrnutím dalších onemocnění souvisejících s azbestem.

3. OCHRANA ZAMĚSTNANCŮ PŘED EXPOZICÍ AZBESTU

Riziko expozice azbestu vzniká především při nakládání s azbestem a v souvislosti s rozptylem vláken během stavebních prací, jako jsou renovace a demolice. Odhaduje se, že azbestu je vystaveno 4,1 až 7,3 milionu zaměstnanců. Celkem 97 % těchto zaměstnanců pracuje v odvětví stavebnictví, a to včetně příbuzných profesí, jako jsou pokrývači, instalatéri, tesaři nebo podlaháři, a 2 % v odvětví nakládání s odpady. Nádorová onemocnění z povolání jsou první příčinou úmrtí souvisejících s výkonem povolání v EU³⁰ a 78 % případů nádorových

²⁶ [WHO/ILO Joint Estimates of the Work-related Burden of Disease and Injury \(Společné odhady WHO/MOP týkající se nemocí z povolání a pracovních úrazů\)](#).

²⁷ Mezoteliom (7 510 úmrtí), rakovina vaječníků (2 032), rakovina průdušnice, průdušek a plic (61 035) a rakovina hrtanu (1 173). Externí studie RPA (2021), viz poznámka pod čarou č. 3, údaje z databáze studie *Global Burden of Diseases, Injuries, and Risk Factors Study (GBD) 2019* (Studie o celosvětové zátěži nemocí, úrazů a rizikových faktorů za rok 2019).

²⁸ Doporučení Komise 2003/670/ES ze dne 19. září 2003 týkající se evropského seznamu nemocí z povolání (Úř. věst. L 238, 25.9.2003, s. 28), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003H0670&from=EN>

²⁹ Mezi nemoci z povolání související s azbestem, jež jsou v současné době uvedeny v příloze I doporučení, patří tyto: azbestóza, mezoteliom po vdechnutí azbestového prachu, komplikace způsobené azbestem v podobě rakoviny průdušek a fibrózních onemocnění pohrudnice s omezením dýchání a rakovina plic po vdechnutí azbestového prachu.

³⁰ Nádorová onemocnění z povolání jsou s podílem 52 % nejčastější příčinou úmrtí souvisejících s výkonem povolání v Evropské unii, a to před onemocněními oběhové soustavy (24 %) a úrazy (2 %) a všemi dalšími

onemocnění uznaných za nádorová onemocnění z povolání v členských státech souvisí s azbestem³¹. Proto je řešení expozice azbestu při práci jednou z priorit Strategického rámce EU pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci na období 2021–2027³².

Snížení limitní hodnoty expozice na pracovišti pro azbest

Právní ochrana zaměstnanců před specifickými riziky expozice azbestu v EU se datuje od roku 1983³³. Od té doby byla několikrát aktualizována. Nejnovějším právním předpisem je směrnice 2009/148/ES o expozici azbestu při práci, která stanoví přísné povinnosti zaměstnavatelů v oblasti ochrany, plánování a školení. A jelikož je azbest karcinogenní látka, uplatňuje se i směrnice 2004/37/ES o ochraně zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí karcinogenům, mutagenům nebo reprotoxickým látkám při práci³⁴, kdykoli je výhodnější pro bezpečnost a ochranu zdraví zaměstnanců.

Obecně lze konstatovat, že směrnice o expozici azbestu při práci i nadále plní svůj účel³⁵. Nejnovější vědecké poznatky však podporují snížení současné limitní hodnoty expozice na pracovišti^{36, 37}. Čtyři členské státy (Dánsko, Francie, Německo a Nizozemsko) zavedly závazné limitní hodnoty expozice na pracovišti, které jsou nižší než současná limitní hodnota expozice na pracovišti platná pro celou EU. Německo má kromě závazné limitní hodnoty expozice na pracovišti také limitní hodnotu odpovídající přijatelné koncentraci. Pro účely udržení expozice pod přijatelnou úroveň existují závazné pokyny, podle kterých je třeba v praxi zvážit opatření. Zbývající členské státy EU používají současnou celounijní limitní hodnotu expozice na pracovišti.

Komise dnes přijímá legislativní návrh na výrazné snížení stávající limitní hodnoty expozice na pracovišti pro azbest z 0,1 vlákn/cm³ na 0,01 vlákn/cm³, což je desetkrát méně než současná hodnota. Revize limitní hodnoty expozice na pracovišti pro azbest povede k větší harmonizaci limitních hodnot v celé EU. Očekává se, že to povede k lepším pracovním podmínkám, a to i pro značný počet vyslaných pracovníků ve stavebnictví, a ke spravedlivějšímu rozdělení nákladů na zdravotní péči v členských státech.

Ze účelem ochrany zaměstnanců před expozicí azbestu je důležité používat nejmodernější vědecké metody měření koncentrace vláken ve vzduchu. To vede k přesnému posouzení rizik a následně k lepší ochraně zaměstnanců. Ačkoli v současné době je nejpoužívanější metodou **mikroskopie s fázovým kontrastem, jak to doporučila Světová zdravotnická organizace**

příčinami (22 %). Vyplývá to z údajů za rok 2017, tedy z údajů pro EU-27 + Spojené království.

<https://visualisation.osha.europa.eu/osh-costs#!/>

³¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/experimental-statistics/european-occupational-diseases-statistics>

³² COM/2021/323 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52021DC0323>

³³ Druhá samostatná směrnice ve smyslu článku 8 směrnice 80/1107/ES o ochraně zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí chemickým, fyzikálním a biologickým činitelům při práci (Úř. věst. L 263, 24.9.1983, s. 25).

³⁴ Úř. věst. L 158, 30.4.2004, s. 50, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:02004L0037-20140325&from=CS>

³⁵ Viz hodnocení *ex post* směrnic EU v oblasti BOZP provedené v roce 2017, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:52017SC0010>

³⁶ Studie na podporu hodnocení je k dispozici na adrese:

<https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=17060&langId=en>

³⁷ Pokud nebudou přijata žádná opatření na úrovni EU a budou zvažována pouze povolání, kde v současné době dochází k expozici azbestu, v EU-27 se v příštích 40 letech vyskytne odhadem 884 případů nádorových onemocnění z povolání. Předpokládá se také, že ve stejném období zemře 707 zaměstnanců na nádorová onemocnění související s expozicí azbestu na pracovišti. Pokud jde o náklady na zdravotní péči, odhaduje se, že u případů nádorových onemocnění se budou pohybovat mezi 228 a 438 miliony EUR.

v roce 1997, jsou k dispozici i další účinné metody. Vědecké poznatky naznačují, že metoda založená na elektronové mikroskopii by mohla umožnit přesnější počítání vláken, což by mohlo vést k lepším ochranným opatřením³⁸. Komise se proto v návrhu na změnu směrnice o expozici azbestu při práci zabývala využíváním metod měření.

Pokyny na podporu provádění směrnice o expozici azbestu při práci

Značný počet renovací a demolice očekávaný v nadcházejících letech znamená, že mají-li být zaměstnanci plně chráněni, musí být směrnice o expozici azbestu při práci náležitě uplatňována. Členské státy, zaměstnavatelé (zejména malé a střední podniky, které tvoří 99 % všech podniků pracujících s azbestem) a zaměstnanci by mohli mít prospěch z další podpory, která má zajistit dodržování předpisů. Za tímto účelem Komise vypracuje pokyny, které usnadní provádění revidované směrnice o expozici azbestu při práci, až bude přijata. Pokyny poskytnou podrobné informace o ustanoveních směrnice, která jsou v současné době v platnosti (např. školení a používání osobních ochranných prostředků), ale která vyžadují vysvětlení a poradenství. Je nezbytné podporovat odpovídající školení zaměstnanců, kteří v rámci stavebních, renovačních a demoličních prací nakládají s azbestem. Pokyny by mohly pomoci členským státům a zaměstnavatelům – zejména malým a středním podnikům – zajistit, aby si zaměstnanci byli vědomi potřebných bezpečnostních opatření, a dosáhnout tak nejvyšší úrovně ochrany. Pokyny by se také mohly týkat některých ustanovení, která spadají do pravomoci členských států (např. certifikace podniků zabývajících se odstraňováním azbestu) a u kterých by bylo užitečné podat dodatečné vysvětlení. To by umožnilo všem zúčastněným stranám provést předpokládaný počet renovací a zároveň zajistit nejvyšší úroveň ochrany zaměstnanců před expozicí azbestu.

Zvyšování informovanosti

Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci (EU-OSHA) připravuje v rámci Evropského plánu boje proti rakovině průzkum expozice evropských pracovníků rizikovým faktorům přispívajícím k rozvoji nádorových onemocnění³⁹. Průzkum se bude zabývat nejčastějšími expozičními situacemi a počtem a charakteristikami⁴⁰ pracovníků vystavených řadě rizikových faktorů přispívajících k rozvoji nádorových onemocnění, včetně azbestu. To umožní lépe cílené osvětové kampaně a preventivní opatření a přispěje k fakticky podložené tvorbě politik. Bude to obzvláště důležité vzhledem ke zvýšenému počtu podniků, zaměstnanců a vlastníků soukromých i veřejných budov, kterých se bude odstraňování azbestu týkat. Ze stejných důvodů bude Komise spolupracovat s Výborem vrchních inspektorů práce na zahájení aktualizované osvětové kampaně.

Komise:

- navrhuje revizi směrnice o expozici azbestu při práci s cílem snížit stávající limitní hodnotu expozice na pracovišti a vyjasnit související ustanovení

³⁸ Další informace o metodikách měření naleznete ve stanovisku Výboru pro posuzování rizik Evropské agentury pro chemické látky, https://echa.europa.eu/documents/10162/30184854/OEL_asbestos_Final_Opinion_en.pdf/cc917e63-e0e6-e9cd-86d2-f75c81514277

³⁹ Další informace naleznete na adrese <https://osha.europa.eu/cs/facts-and-figures/workers-exposure-survey-cancer-risk-factors-europe>. Průzkum se bude zpočátku provádět v široce reprezentativním výběru šesti členských států EU a bude se týkat 24 rizikových faktorů přispívajících k rozvoji nádorových onemocnění, včetně chemických a fyzikálních rizik. První výsledky se očekávají v roce 2023.

⁴⁰ Mezi analyzované charakteristiky patří pohlaví, věk, země narození, povolání, odvětví činnosti, velikost podniku, velikost pracoviště, postavení v zaměstnání, typ smlouvy a týdenní pracovní doba.

(přiložená k tomuto sdělení) a vyzývá Evropský parlament a Radu k jejímu urychlenému přijetí,

- po revizi směrnice o expozici azbestu při práci vypracuje aktualizované pokyny na podporu členských států, zaměstnavatelů a zaměstnanců při provádění této směrnice,
- bude spolupracovat s Výborem vrchních inspektorů práce na zahájení aktualizované osvětové kampaně o bezpečném odstraňování azbestu určené podnikům, zaměstnancům, vlastníkům budov a orgánům veřejné správy.

4. ŘEŠENÍ PRÍTOMNOSTI AZBESTU V BUDOVÁCH

Před zákazem v EU se azbest hojně používal, a to zejména ve stavebnictví. Ze 70–80 % se azbest používal na výrobu cementových výrobků, zbytek především na jiné stavební výrobky, jako jsou podlahové krytiny, textilie, lepenky nebo izolační desky. Spotřeba surového azbestu v zemích, které dnes tvoří EU, činila v roce 1970 více než 920 000 tun, v roce 1980 dosáhla vrcholného množství 1 200 000 tun a v roce 2000 klesla na méně než 40 000 tun⁴¹. Vzhledem k tomu, že více než 220 milionů ucelených částí budov (85 % celkového počtu) bylo postaveno před rokem 2001⁴², je pravděpodobné, že značná část dnešního fondu budov obsahuje azbest⁴³.

Období nejvyšší spotřeby azbestu se v jednotlivých členských státech liší (viz obrázek 1⁴⁴). Všechny členské státy zaznamenaly v letech 1970–1990 vysoký podíl spotřeby azbestu. Na Kypru, v Belgii, Dánsku, Lucembursku, Nizozemsku a Švédsku však byla většina azbestu spotřebována před začátkem 70. let 20. století, zatímco v Chorvatsku, Irsku, Portugalsku, Rumunsku, Slovinsku a na Slovensku byla vysoká spotřeba azbestu zaznamenána v 90. letech 20. století nebo na počátku tohoto století.

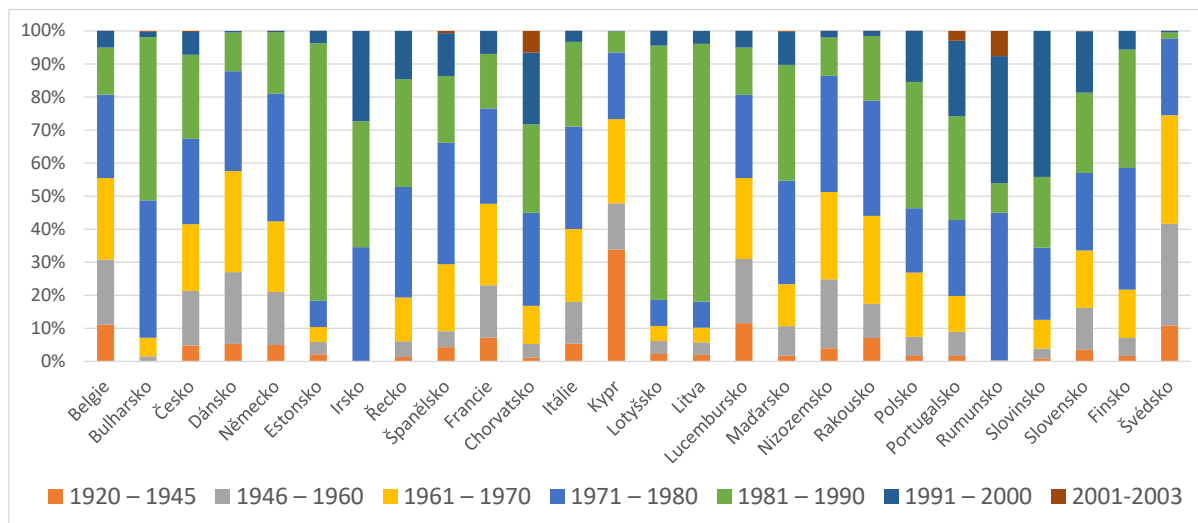
⁴¹ Maduta, C., Kakoulaki, G., Zangheri, P., Bavetta, M., *Towards energy efficient and asbestos-free dwellings through deep energy renovation* (Na cestě k energeticky účinným obydlím bez azbestu prostřednictvím rozsáhlé energetické renovace), JRC129218, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC129218>

⁴² Renovační vlna pro Evropu. Viz pozn. pod čarou č. 13.

⁴³ Např. ploché střešní krytiny, velké a malé fasádní panely, obklady stropů a stěn, tepelná a zvuková ochrana proti požáru a kondenzaci na trámech, dveře a vrata odolná proti dýmu, sušárny, kotle a vysokoteplotní zařízení atd.

⁴⁴ Obrázek 1 rozděluje spotřebu azbestu podle hlavních období výstavby budov v EU. Odhad vychází ze zjevné spotřeby azbestu v letech 1920–2003 (Virta, 2006) a z procenta surového azbestu použitého ve stavebních materiálech, jež zjistila literatura; na Maltě nebyly vykázány o spotřebě azbestu žádné údaje. Úplná metodika je uvedena v pozn. pod čarou č. 40.

Obrázek 1: Odhadovaný podíl spotřeby azbestu během hlavních období výstavby budov v EU-27

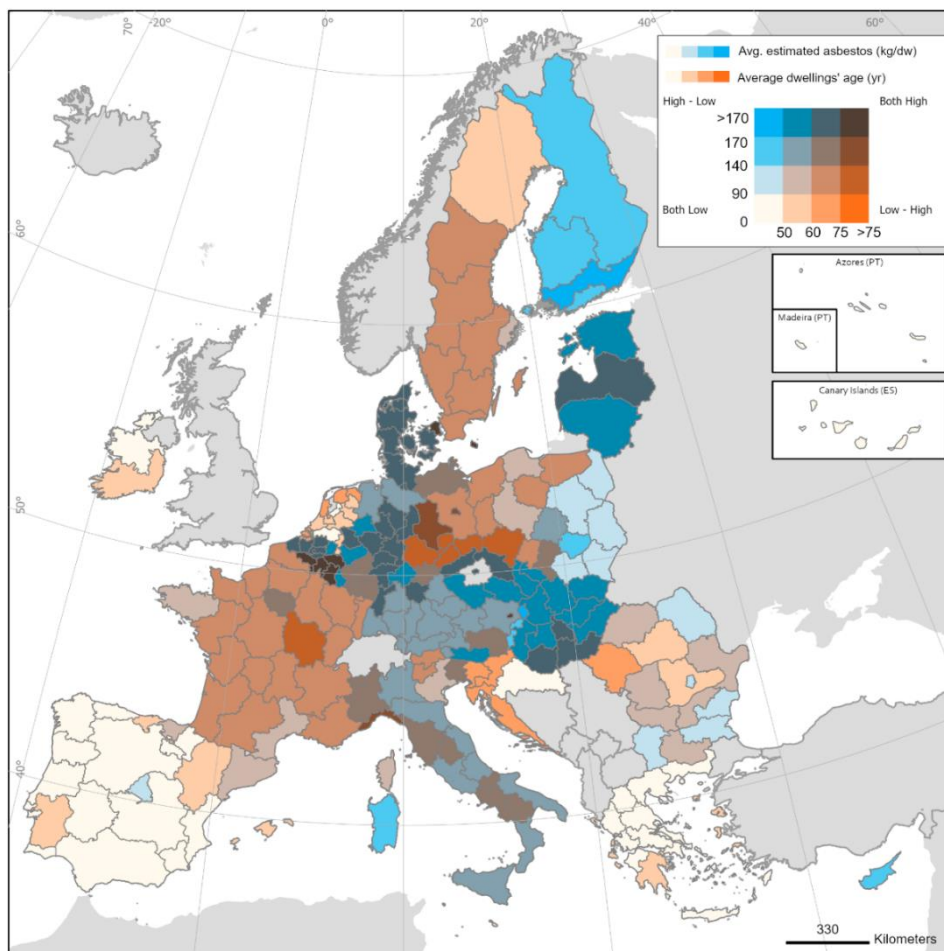

Zdroj: Údaje Společného výzkumného střediska⁴⁵

Rozsah problému azbestového „dědictví“ se v jednotlivých regionech liší. Na základě průměrného stáří obytných budov a průměrného odhadovaného množství azbestu (kg na obydli) zobrazuje níže uvedená mapa zranitelnost regionů EU vůči azbestu, a to od nízkých úrovní azbestu v budovách (nízké množství azbestu, novější budovy) až po vysoké úrovně (vysoké množství azbestu, starší budovy). Zdá se, že v regionech ve střední části EU se vysoké množství azbestu nachází převážně ve starších budovách, zatímco ve východních a severovýchodních regionech EU se velké množství azbestu nachází zpravidla v novějších budovách. Výsledky by mohly ukázat, ve kterých členských státech a regionech by měla být kontrola výskytu azbestu před renovací prioritou.

Obrázek 2: Dvourozměrná mapa zobrazující průměrné stáří obytných budov (v letech) a průměrné množství azbestu (kg na obydli)

⁴⁵ Viz pozn. pod čarou č. 41.

Zdroj: Údaje Společného výzkumného střediska⁴⁶

Více informací a větší transparentnost ohledně azbestu v budovách

K největšímu ohrožení lidského zdraví azbestem dochází při narušení materiálů obsahujících azbest, kdy se vlákna mohou uvolnit do ovzduší a následně jsou vdechnuta. K uvolňování vláken do ovzduší může vést také poškození některých azbestových výrobků v důsledku jejich stárnutí. Vzhledem k tomu, že se azbest vyskytuje především ve stavebních materiálech, přičemž tyto materiály podléhají při renovačních pracích značným změnám, zasluhuje si stavebnictví při přípravě ochranných opatření zvláštní pozornost. Pravděpodobnost toho, že bude docházet k uvolňování vláken, se liší v závislosti na typu azbestu a místě jeho výskytu. Například drolivý azbest je obzvláště nebezpečný, protože jeho vlákna se uvolňují snadněji než v případě nedrolivého azbestu. Naproti tomu azbest obsažený v pevných materiálech je obtížněji narušitelný a představuje podstatně menší riziko, pokud se ho nedotkneme.

Zásadním problémem při řešení odstraňování azbestu z fondu budov je nedostatek znalostí o tom, zda budovy obsahují azbest. Renovace plánované v nadcházejících letech a dlouhodobý cíl renovace evropského fondu budov za účelem dosažení klimatické neutrality výrazně podporují potřebu komplexního posouzení budov, které by mohly obsahovat azbest a u nichž by renovace mohla představovat zdravotní riziko. Pozdní identifikace materiálů

⁴⁶ Viz pozn. pod čarou č. 41.

obsahujících azbest může zdržet renovaci a jejich nečekané nalezení během renovačních prací může vést k náhodnému uvolnění azbestových vláken, což je potenciálně vážné riziko pro pracovníky, obyvatele a sousedy. Podle směrnice 2009/148/ES o expozici azbestu při práci⁴⁷ je již nyní povinné posoudit riziko expozice azbestu před zahájením prací. Jelikož se však strategie pro kontrolu výskytu, evidenci a odstraňování azbestu v jednotlivých členských státech značně liší⁴⁸, bylo by užitečné mít společný rámec EU pro snadnější identifikaci a následné odstranění azbestu obsaženého ve fondu budov EU.

Komise předloží legislativní návrh o povinné kontrole výskytu a evidenci azbestu v budovách, přičemž bude respektovat zásady subsidiarity a proporcionality a pravomoci členských států. Kromě stávajících povinností týkajících se posouzení přítomnosti azbestu před zahájením renovačních prací by legislativní návrh mohl zvážit povinnost zkontrolovat a zaevidovat přítomnost azbestu v budovách při provádění hospodářských transakcí (např. před prodejem nebo pronájmem) a/nebo v jiných rozhodujících okamžicích životního cyklu budovy. Členské státy budou rovněž vyzvány, aby vypracovaly vnitrostátní strategie pro odstranění azbestu, které by odrážely jejich stavební předpisy a zohledňovaly podmínky v daném státě, jakož i informace o předchozím používání azbestu.

Při přípravě legislativního návrhu Komise rovněž zváží zavedení minimálních požadavků na shromažďování a šíření údajů týkajících se přítomnosti azbestu v budovách. Pro minimalizaci rizik expozice a snadnější odstraňování azbestu je zásadní mít k dispozici transparentní informace o přítomnosti azbestu v rámci celého životního cyklu budov. Evidence v digitální podobě by přístup k těmto informacím usnadnila, jak je popsáno v následujícím oddíle.

Návrh bude vypracován na základě rozsáhlých konzultací s odborníky a zúčastněnými stranami. Bude také vycházet ze studie posouzení dopadů, která určí nejlepší dostupné možnosti politiky, a to na základě nejlepších dostupných vědeckých důkazů a při dodržení právního základu stanoveného ve Smlouvě.

Návrh bude rovněž vycházet z **hodnocení a určení osvědčených postupů** při řízení rizik spojených s azbestem v členských státech, a to i v souvislosti s prováděním akčního plánu „renovační vlna“.

- Například Francie uzákonila povinnou identifikaci azbestu před prováděním určitých činností v budovách (nařízení z května 2017⁴⁹ a července 2019⁵⁰). Při stavebních pracích, které by mohly mít za následek expozici, musí osoba nebo orgán, které práce zadávají (například vlastník budovy nebo veřejný zadavatel), provést před zahájením prací předběžnou identifikaci azbestu. To znamená vyhledávání, identifikaci a lokalizaci materiálů a výrobků obsahujících azbest, na které mohou mít práce vliv.

⁴⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/148/ES ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí azbestu při práci (Úř. věst. L 330, 16.12.2009, s. 28), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0148&from=CS>

⁴⁸ Viz pozn. pod čarou č. 41.

⁴⁹ <https://www.legifrance.gouv.fr/download/pdf?id=LykGmH7vMb-yJKNXCJ9VQ3z9fiEK5Q9jINDoaaUnwUM=>

⁵⁰ <https://www.legifrance.gouv.fr/download/pdf?id=uE3o2iaLz4ujX46N5eNQWUAnUy9niNepuHoD-nISzQ=> změněno v roce 2020:

<https://www.legifrance.gouv.fr/download/pdf?id=TtFjMCu9CIzP1bhSZJIVTvpNRp6cu4pAD6cG41mJnZw>
≡

- Polsko má také národní program pro bezpečné odstraňování azbestu (2009–2032) a od roku 2013 provozuje databázi azbestu. Národní program zahrnuje legislativní opatření pro odstraňování azbestu, informace a školení a také monitorování prostřednictvím prostorových informačních systémů.
- V Belgii usiluje vlámská vláda o to, aby budovy a infrastruktura byly nejpozději do roku 2040 bez azbestu. Za tím účelem přijala několik opatření – například z odstranění azbestu učinila podmínku pro instalaci solárních panelů – a v roce 2022 plánuje zavést certifikát o azbestu pro budovy určené k prodeji⁵¹.

Renovační vlna a energetická účinnost

Strategie „renovační vlna“ zdůrazňuje význam zachování norem pro budovy, které jsou udržitelné a bezpečné. Proto je důležité podniknout kroky, jež povedou k odstranění škodlivých látek, zejména azbestu, a k ochraně před nimi. Prováděcí akční plán⁵² pro „renovační vlnu“ zahrnuje regulační opatření k posílení legislativního rámce EU, zejména směrnice 2010/31/EU o energetické náročnosti budov. V prosinci 2021 navrhla Komise⁵³ revizi této směrnice, která zdůrazňuje význam zdravého vnitřního prostředí. Návrh obsahuje ustanovení pro členské státy týkající se odstraňování nebezpečných látek, včetně azbestu, v budovách, které procházejí významnou renovací.

Zajištění dobré kvality vnitřního ovzduší bude ještě důležitější, zejména v souvislosti se snižováním energetických ztrát zlepšováním izolace budov. Ačkoli se politiky EU zabývají několika faktory, které přispívají k dobré kvalitě ovzduší (od okolního vzduchu přes systémy vytápění, chlazení a větrání, stavební materiály a spotřební zboží až po kouření a podobné chování obyvatel), hlavní regulační nástroje k řešení těchto prvků – stavební předpisy – jsou v pravomoci členských států a jejich regionů. EU proto postrádá komplexní a integrovaný přístup ke kvalitě vnitřního ovzduší. Nicméně, jak bylo oznámeno v akčním plánu pro nulové znečištění, Komise do roku 2023 posoudí postupy a možnosti politiky, jak zlepšit kvalitu vnitřního ovzduší, a zaměří se přitom na klíčové faktory kvality ovzduší a hlavní zdroje znečištění, včetně azbestu. Komise prozkoumá způsoby, jak zvýšit informovanost veřejnosti a snížit rizika.

Digitální deník budovy

Digitální technologie mohou usnadnit evidenci a sdílení údajů o azbestu shromážděných během kontrol výskytu. Digitální deníky budov uchovávají veškerá data související s budovou a umožňují sdílení a využívání všech typů informací, které byly získány v průběhu životního cyklu budovy, od návrhu a výstavby až po renovaci a demolici.

Komise navrhne regulační přístup k modelu digitálního deníku budovy EU. Bude vycházet ze stávajících povinných a dobrovolných iniciativ v různých členských státech a z digitálních nástrojů a certifikátů pro budovy, které jsou vytvářeny na úrovni EU (např. certifikáty energetické náročnosti). Do deníků lze také ukládat veškeré dostupné informace související s klíčovými ukazateli rámce „Level(s)“⁵⁴, které sledují udržitelnost a náročnost budov. Tento návrh modelu bude zahrnovat standardizovaný přístup ke sběru dat, jejich správě a interoperabilitě. To bude zahrnovat jeho prováděcí rámec, a to i pro údaje vyplývající

⁵¹ Viz pozn. pod čarou č. 41.

⁵² https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:0638aa1d-0f02-11eb-bc07-01aa75ed71a1.0004.02/DOC_2&format=PDF

⁵³ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:c51fe6d1-5da2-11ec-9c6c-01aa75ed71a1.0019.02/DOC_1&format=PDF

⁵⁴ https://ec.europa.eu/environment/topics/circular-economy/levels_en

z povinnosti kontroly výskytu. Informace o přítomnosti azbestu v budovách by měly být dostupné prostřednictvím deníků budov a měly by být propojeny s dalšími soubory údajů v rámci těchto deníků (jako je např. plán budovy).

Komise si stanovila tyto úkoly:

- předložit legislativní návrh o kontrole výskytu a evidenci azbestu v budovách a požádat členské státy, aby vypracovaly vnitrostátní strategie pro odstranění azbestu (2023),
- navrhnout regulační přístup k modelu EU pro digitální deníky budov (2023),
- podporovat členské státy, které chtějí zavést digitální deníky budov nebo rozšířit své stávající systémy a přizpůsobit je modelu EU,
- posoudit postupy a možnosti politiky, jak zlepšit kvalitu vnitřního ovzduší, a zaměřit se přitom na klíčové faktory kvality ovzduší a hlavní zdroje znečištění, včetně azbestu, a prozkoumat způsoby, jak zvýšit informovanost veřejnosti a snížit rizika (2023).

Komise vyzývá členské státy, aby:

- urychlily digitalizaci informací o budovách a stávajících rejstříků, zlepšily shromažďování, uchovávání, srovnatelnost a výměnu údajů o vlastnostech budov,
- zavedly digitální deníky budov nebo zlepšily stávající iniciativy podle pokynů EU.

5. BEZPEČNÉ ODSTRAŇOVÁNÍ AZBESTOVÉHO ODPADU – NULOVÉ ZNEČIŠTĚNÍ

Přestože je používání azbestu v EU již dávno zakázáno, je stále nutné přijímat opatření pro nakládání s materiály vzniklými v důsledku demolice a odstraňování azbestu a pro jejich likvidaci. Stavební a demoliční odpad představuje více než třetinu veškerého odpadu vzniklého v EU⁵⁵. Objem materiálů obsahujících azbest, které jsou většinou součástí budov, dosahuje desítek milionů tun a pravděpodobně přesáhne 100 milionů tun. Strategie „renovační vlna“ si klade za cíl alespoň zdvojnásobit roční míru renovací budov do roku 2030. To poukazuje na význam řešení celého životního cyklu azbestu.

Právní předpisy EU o odpadech komplexně upravují ekologicky šetrné nakládání s azbestovým odpadem poté, co vznikne⁵⁶. Vzhledem k tomu, že azbestový odpad je klasifikován jako nebezpečný⁵⁷, vztahují se již na jeho vznik, přepravu a nakládání s ním zvláštní a přísná ustanovení právních předpisů EU o odpadech. Mezi ně spadají povinnosti týkající se podávání zpráv a sledovatelnosti, aby se zajistilo takové nakládání s odpady, které chrání životní prostředí. Komise vydala dvoje pokyny, které mají zúčastněným stranám pomoci tyto povinnosti dodržovat: Protokol EU o nakládání se stavebním a demoličním odpadem

⁵⁵ Viz Eurostat, 2018, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Waste_statistics#Total_waste_generation

⁵⁶ Podle čl. 2 písm. b) směrnice 2008/98/ES o odpadech jsou z oblasti působnosti směrnice vyňaty „budovy trvale spojené s půdou“, protože se nepovažují za odpad.

⁵⁷ Viz příloha III směrnice 2008/98/ES o odpadech a rozhodnutí 2000/532/ES, kterým se stanoví seznam odpadů.

(2016)⁵⁸ a Pokyny k auditům odpadů před demoličními a renovačními pracemi v budovách (2018)⁵⁹.

Ve snaze o ekologicky šetrné nakládání s velkým množstvím odpadu obsahujícího azbest zůstává hlavním způsobem bezpečného odstranění tohoto odpadu skládkování. Jiné metody zpracování jsou omezené z důvodu velkého množství odpadu, nedostatku zařízení umožňujících alternativní způsoby zpracování a jejich vysokých nákladů a energetické náročnosti.⁶⁰ Skládkování sice azbestová vlákna neničí, ale stabilizuje je a zadržuje, a proto představuje bezpečný způsob nakládání s azbestovým odpadem, dokud nebudou alternativní možnosti zpracování široce dostupné a cenově přijatelné. Právní předpisy EU o odpadech stanoví přísné požadavky na bezpečné odstraňování azbestu na skládkách⁶¹.

Prioritou je zkoumání alternativních způsobů ekologicky šetrného zpracování azbestového odpadu. Hierarchie způsobů nakládání s odpady⁶² upřednostňuje využití odpadů před jejich odstraněním. Komise do konce roku 2022 zahájí studii, jejímž cílem je identifikovat technologie a postupy zpracování azbestového odpadu a provést jejich srovnávací analýzu a analýzu jejich dopadů na životní prostředí. To zahrnuje analýzu nedostatků v oblasti nakládání s azbestovým odpadem a výhled do budoucna. Výsledky studie budou použity k posouzení toho, zda jsou změny právních předpisů EU o odpadech odůvodněné a zda mohou přispět ke zlepšení ekologicky šetrného nakládání s odpady obsahujícími azbest, a to zejména s demoličním odpadem.

Komise si stanovila tyto úkoly:

- zahájit revizi Protokolu EU o nakládání se stavebním a demoličním odpadem a Pokynů k auditům odpadů před demoličními a renovačními pracemi v budovách, se zvláštním zaměřením na renovační práce a azbest (2023),
- zahájit studii s cílem identifikovat postupy a nové technologie nakládání s azbestovým odpadem, jejíž výsledky budou použity k posouzení toho, zda jsou změny právních předpisů EU o odpadech odůvodněné (do konce roku 2022).

6. FINANCOVÁNÍ

EU poskytuje značné finanční prostředky prostřednictvím Nástroje pro oživení a odolnost, které lze využít na podporu vnitrostátních opatření k odstraňování azbestu

⁵⁸ <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/20509/>

⁵⁹ https://ec.europa.eu/growth/news/eu-construction-and-demolition-waste-protocol-2018-09-18_en

⁶⁰ Kupříkladu vitrifikace, která přeměňuje azbest na inertní, potenciálně recyklovatelné nerostné materiály, je v průmyslovém měřítku velmi omezeně dostupná a je energeticky velmi náročná. Například závod společnosti INERTAM ve Francii používá technologii plazmového hořáku, která mění azbestový odpad ve sklo a dosahuje teplot až 1 600 °C, což má za následek velmi vysokou spotřebu energie a související dopad na klima.

⁶¹ Rozhodnutí Rady 2003/33/ES stanoví požadavky na bezpečné odstraňování azbestu na skládkách a směrnice 1999/31/EHS o skládkách odpadů stanoví minimální postupy kontroly a monitorování, které je třeba na skládce pravidelně provádět.

⁶² Hierarchie způsobů nakládání s odpady, stanovená v článku 4 rámcové směrnice o odpadech, představuje pořadí priorit pro nakládání s odpady, které zohledňují obecný přístup v rámci právních předpisů EU týkajících se nakládání s odpady. Tato hierarchie uvádí pět možných způsobů nakládání s odpady a určuje prioritu těchto opatření následovně: 1) předcházení vzniku; 2) příprava k opětovnému použití; 3) recyklace; 4) jiné využití, například energetické, a 5) odstranění. Jejím hlavním účelem je minimalizovat nepříznivé vlivy odpadů na životní prostředí a zvýšit a optimalizovat účinné využívání zdrojů v oblasti nakládání s odpady a v politice upravující tuto oblast. (Převzato z Pokynů k výkladu klíčových ustanovení směrnice 2008/98/ES o odpadech z roku 2012, https://ec.europa.eu/environment/pdf/waste/framework/guidance_doc.pdf).

v rámci renovací. Nástroj pro oživení a odolnost poskytuje 723,8 miliardy EUR (v běžných cenách) ve formě půjček (385,8 miliardy EUR) a grantů (338 miliard EUR) na podporu investic a reforem v členských státech, aby byly evropské ekonomiky a společnosti udržitelnější, odolnější a lépe připravené na výzvy a příležitosti ekologické a digitální transformace. Jednou ze sedmi stěžejních iniciativ Nástroje pro oživení a odolnost je stěžejní iniciativa „Renovace“, která se bude týkat milionů metrů čtverečních obytných a veřejných budov, kde proběhnou renovace ve střední i v rozsáhlé míře. Členské státy mohou využít Nástroj pro oživení a odolnost k financování odstraňování materiálů obsahujících azbest z budov v rámci energeticky účinných renovačních prací plánovaných v jejich národních plánech pro oživení a odolnost. Členské státy mohou rovněž využít prostředky z Nástroje pro oživení a odolnost, zejména v rámci pilíře 6 (politiky pro příští generaci) a stěžejního projektu 7 (změna kvalifikace a prohlubování dovedností), na podporu získávání dovedností pro pracovníky, kteří zacházejí s azbestem (například ve stavebnictví nebo v odvětví nakládání s odpady), a na aktualizaci dovedností pracovníků, aby splňovali nové potřeby trhu.

Kromě toho mohou řadu opatření souvisejících s renovacemi podpořit evropské strukturální a investiční fondy. Jedním z klíčových cílů Evropského sociálního fondu plus (ESF+)⁶³ je pomoci členským státům financovat politiky a strukturální reformy, které mají podpořit prohlubování dovedností, změnu kvalifikace a celoživotní učení pro všechny a přizpůsobení pracovníků, podniků a podnikatelů změnám. To může zahrnovat změny, které vyvolají opatření přijatá v rámci ekologické transformace, jako jsou renovační práce. V programovém období 2014–2020 byly z Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR) spolufinancovány rozsáhlé projekty na odstranění azbestu⁶⁴ v Polsku, Itálii a dalších zemích. Několik členských států projevilo zájem o zařazení podobných projektů do svých programů na období 2021–2027. Komise může rovněž nabídnout podporu pro budování administrativních kapacit a pro výměnu odborných znalostí a vědomostí mezi vnitrostátními orgány, které řídí programy politiky soudržnosti, a to prostřednictvím iniciativy REGIO Peer2Peer+, která je k dispozici na žádost členských států.

Vzhledem k široké škále finančních mechanismů EU, které jsou k dispozici na podporu energetických renovací a energetické účinnosti, musí být členské státy schopny určit, jak tyto prostředky co nejlépe využít, aby se vztahovaly i na identifikaci a odstraňování azbestu.

Národní plány pro oživení a odolnost mohou také přinést podstatná zlepšení v oblasti reforem zdravotnictví a investic do tohoto odvětví, a to se zaměřením na prevenci a zvýšení kvality diagnostiky a léčby, včetně onkologických pacientů. Zejména investice do zdravotnických prostředků určených k diagnostice a léčbě, do národních onkologických programů, do rozvoje specializované onkologické péče a do vytvoření infrastruktury pro prevenci nádorových onemocnění mohou posílit celkovou odolnost systému onkologické prevence a péče. Evropský plán boje proti rakovině bude realizován a podporován s využitím celé škály finančních nástrojů Komise, přičemž na opatření týkající se nádorových onemocnění budou vyčleněny celkem 4 miliardy EUR, mimo jiné z programu EU pro zdraví, programu Horizont Evropa a z programu Digitální Evropa.

Komise vyzývá členské státy, aby:

- co nejlépe využily všech specifických příležitostí v rámci programů a fondů EU k pokrytí iniciativ zaměřených na kontrolu výskytu a odstraňování azbestu,

⁶³ <https://ec.europa.eu/european-social-fund-plus/cs>

⁶⁴ https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/funding/erdf/

- začlenily své strategie týkající se odstraňování azbestu do všech svých programů a politik, zejména při provádění svých národních plánů pro oživení a odolnost,
- šířily informace o možnostech financování EU na regionální a místní úrovni.

7. EU JAKO GLOBÁLNÍ LÍDR V BOJI PROTI AZBESTU

EU musí v celosvětovém měřítku i nadále hrát vedoucí úlohu s cílem ukončit používání všech druhů azbestu. Několik zemí mimo EU stále vyrábí a používá výrobky obsahující azbest, přičemž celosvětová produkce v roce 2021 dosáhla přibližně 1,2 milionu tun⁶⁵. Prostřednictvím technické pomoci v rámci Rotterdamské úmluvy⁶⁶ pomáhá EU jednotlivým zemím nahradit azbestové materiály bezpečnějšími alternativami a zlepšit včasnou diagnózu, léčbu a rehabilitační služby v případě onemocnění souvisejících s azbestem.

EU jde příkladem v oblasti celosvětových opatření na ochranu zaměstnanců před azbestem v rámci své ambice dosáhnout otevřené strategické autonomie⁶⁷. V současné době mají ze zemí mimo EU přísnější limitní hodnotu expozice na pracovišti, než je současná limitní hodnota EU, pouze Švýcarsko (0,01 vlákn/cm³) a Japonsko (0,03 vlákn/cm³)⁶⁸. Díky návrhu na revizi směrnice o expozici azbestu při práci by EU spolu se Švýcarskem měla nejprísnejší limitní hodnotu expozice na pracovišti na světě. V roce 2017 EU poprvé v rámci Mezinárodní organizace práce (MOP) upozornila na potřebu oficiálně uznat bezpečnost a ochranu zdraví při práci (BOZP) jako základní zásadu a právo na pracovišti. Po pěti letech soustavných kroků EU se na zasedání Mezinárodní konference práce v roce 2022 rozhodlo o zařazení bezpečného a zdravého pracovního prostředí do rámce MOP pro základní zásady a práva na pracovišti. EU bude pokračovat ve spolupráci s Mezinárodní konferencí práce, aby podpořila bezpečné a zdravé prostředí a důstojnost na pracovišti pro všechny. Evropská komise rovněž poskytuje podporu kandidátským a potenciálním kandidátským zemím při sladování jejich právních rámců, jimiž se řídí bezpečnost a ochrana zdraví při práci, s právem EU.

EU se zavázala zajistit ochranu pracovníků v globálních dodavatelských řetězcích. Evropská komise nedávno přijala návrh směrnice o náležité péči podniků v oblasti udržitelnosti⁶⁹, která má zajistit, aby společnosti přijímaly opatření pro minimalizaci nepříznivých dopadů na lidská práva a životní prostředí prostřednictvím svých činností v EU i mimo ni. To zahrnuje i operace jejich dceřiných společností a v rámci celého hodnotového řetězce. EU také finančně podporuje řadu mezinárodních projektů zaměřených na zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, které se rovněž týkají řešení rizik spojených s azbestem⁷⁰. Celosvětový závazek EU v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

⁶⁵ U.S. Geological Survey (Geologický ústav Spojených států), Mineral Commodity Summaries (Surovinové zdroje), leden 2022.

⁶⁶ <http://www.pic.int/TheConvention/Overview/TextoftheConvention/tabid/1048/language/en-US/Default.aspx>

⁶⁷ Odolné systémy zdravotní péče a celosvětové prvenství při stanovování norem, včetně práv na pracovišti, patří mezi 10 pilířů otevřené strategické autonomie Evropy – viz sdělení COM/2021/750 final.

⁶⁸ Viz poznámka pod čarou č. 3.

⁶⁹ COM(2022) 71 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0071&from=CS>

⁷⁰ EU přispívá do fondu Vision Zero Fund organizace MOP tím, že z programu EU pro zaměstnanost a sociální inovace financuje částkou 1,8 milionu EUR projekt na zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v globálním dodavatelském řetězci. Dále financuje částkou 0,5 milionu EUR projekt *Filling data and knowledge gaps on OSH in GSCs to strengthen the model of shared responsibility* (Doplnění chybějících údajů a znalostí v oblasti BOZP v globálních dodavatelských řetězcích s cílem posílit model sdílené odpovědnosti). Cílem projektu je zajistit, aby byly k dispozici využitelné poznatky o BOZP v globálních dodavatelských

v globálních dodavatelských řetězcích dále doplňuje její zapojení do rámcových iniciativ, jako je fond skupiny G7 Vision Zero Fund, Dohoda G20 o bezpečnějších pracovištích a sít' odborníků v oblasti BOZP.

8. ZÁVĚR

Přestože je azbest v EU od roku 2005 zakázán, jeho dědictví stále představuje značnou hrozbu pro veřejné zdraví. Pro ochranu obyvatelstva před expozicí azbestu a pro zabránění přenosu rizik na mladší generace je důležité zintenzivnit opatření na úrovni EU a na vnitrostátní úrovni, jejichž cílem je identifikovat a odstraňovat azbest.

Toto sdělení přichází v době, kdy je EU odhodlána výrazně zlepšit energetickou účinnost budov a do roku 2050 dosáhnout uhlíkové neutrality u svého fondu budov. Součástí tohoto cíle je řešení zdravotních rizik spojených s expozicí azbestu, které je nezbytné pro dosažení ekologické transformace, jejímž jádrem je veřejné zdraví a důstojné životní a pracovní podmínky.

Komise vyzývá všechny orgány EU, členské státy, sociální partnery a další zúčastněné strany k urychlení kroků směřujících k bezazbestové EU pro současné i budoucí generace.

řetězcích, které by podpořily rozhodování průmyslových, veřejných a soukromých zúčastněných stran a poskytly informace pro rozvoj strategií pro celá odvětví k udržitelnému řešení nejpalčivějších problémů v oblasti BOZP. V rámci projektu jsou k dispozici aktuální údaje o výskytu smrtelných pracovních úrazů a úrazů bez smrtelných následků, zranění a nemocí z povolání v zemích zapojených do projektu Vision Zero Fund, roztržiděné podle pohlaví.